

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

О. В. Біліченко

У статті аналізуються результати експериментальної перевірки визначених педагогічних умов і розробленої моделі формування професійної етики майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки. Професійна етика медичної сестри розглядається як комплексна професійно важлива якість особистості, що інтегрує в собі засвоєні у процесі професіоналізації гуманістичні ціннісні орієнтації, професійно-етичні норми, деонтологічні принципи та моральні якості, які регулюють професійну діяльність і спілкування. Проаналізовані результати формувального експерименту, що проявилися у трансформації структурних компонентів професійної етики майбутніх медичних сестер: мотиваційно-ціннісного, когнітивного, особистісного і діяльнісного. З'ясовано, що реалізація визначених педагогічних умов забезпечує структурну перебудову всіх компонентів професійної етики майбутніх медичних сестер і знаходить комплексний вияв у загальній позитивній динаміці рівнів її сформованості.

Ключові слова: медична етика, професійна етика медичної сестри, підготовка майбутніх медичних сестер, компоненти професійної етики, педагогічні умови формування професійної етики майбутніх медичних сестер.

ANALYSIS OF RESULTS OF FORMING OF PROFESSIONAL ETHICS OF FUTURE NURSES' IN THE PROCESS OF SPECIALISTS' TRAINING

O. Bilichenko

The article examines the essence of future nurses' professional ethics as a complex professionally important personal quality which integrates the humanistic value orientations, professional and ethical principles, acquired in the process of moral qualities' professionalization governing professional activity and communication. There are four interrelated components in the structure of professional ethics of future nurses: motivational-value, which reflects the formation of professional-ethical position and personal attitude to the values of professional activity (humanism, charity and preservation of patients' life and health); cognitive, which characterizes the competence of future nurses in the field of professional ethics, understanding of the norms and principles of medical deontology; personal, represented by professionally important moral qualities of the individual, and active, that finds expression in the formation of practical skills to establish constructive relationships with subjects of the healing process on the basis of norms and values of medical ethics and deontology. The pedagogical model of future nurses' professional ethics formation was developed on the consideration basis of the content and specifics of the moral and ethical aspect of the nurses' professional activity, as well as the educational process organizational peculiarities in the medical college. It includes four stages functional-purposal, contentual-active, management-technological, evaluative-effective. The analysis of the results of the forming experiment showed that the implementation of certain pedagogical conditions provides structural restructuring of all components of the professional ethics of future nurses (motivational-value, cognitive, personal and activity), which finds a complex manifestation in the overall positive dynamics of its levels.

Key words: medical ethics, nurse's professional ethics, future nurses' training, components of professional ethics, pedagogical conditions of future nurses' professional ethics formation.

Стрімкі зміни, що відбуваються в соціокультурному житті нашого суспільства, реформування системи охорони здоров'я, динамізм і напружений характер професійної діяльності медичних працівників обумовлюють необхідність удосконалення підготовки майбутніх медичних сестер, від яких очікується не лише ґрунтовний рівень фахової компетентності, а й дотримання високих етичних стандартів медичної професії. Діяльність медичних сестер повинна базуватися на принципах гуманізму, глибокому розумінні професійного і людського обов'язку, високому рівні загальної та професійної етичної і деонтологічної культури, усвідомленні моральної відповідальності за результати своєї роботи. Професійна етика є основним регулятором діяльності медичних працівників, забезпечуючи функціонування медицини як соціально-професійної і морально-етичної системи та сфери особистісної самореалізації фахівців медичного профілю. Формування професійної етики має особливе значення у підготовці майбутніх медичних сестер, адже їхня діяльність має соціономний характер і може бути ефективною лише за умови активного втілення етичних цінностей і деонтологічних норм у взаємовідносинах з лікарями, пацієнтами і колегами. Як свідчить практика, успішність діяльності медичних працівників залежить не тільки від

предметно-функціональних складових їх професійної готовності (фахових знань, умінь, навичок), але й від розвитку моральної свідомості та особистісних якостей (доброті, терпіння, милосердя, тактовності, чуйності, відповідальності тощо), що визначають етичний аспект професійної взаємодії. У зв'язку з цим формування професійної етики майбутніх медичних сестер має стати одним із пріоритетних завдань їхньої підготовки в медичному коледжі.

Проблема морально-етичної підготовки майбутніх медичних працівників привертала увагу багатьох науковців. Шляхи підвищення якості професійної підготовки фахівців медичного профілю, особливості їх професійної діяльності в сучасних соціокультурних умовах, можливості професійного розвитку і саморозвитку розглядали М. Бабич, А. Волосовець, М. Гавраш, Л. Дудікова, І. Криницька, Я. Кульбашна, Ю. Лавриш, І. Мельничук, В. Москаленко, В. Передерій, І. Скрипник, С. Тихолаз, М. Філоненко та ін. Питання медичної етики досліджували А. Алексеєнко, О. Більченко, Ю. Віленський, А. Грандо, Н. Касевич, П. Назар, Н. Пасечко, І. Сенюта, Й. Турак та ін. Етико-деонтологічним аспектам професійної діяльності медичних працівників, проблемам формування морально-етичного простору медичної діяльності присвячені праці О. Андрійчук, Б. Веденко, С. Вековшиніна, Ю. Євтушенко, І. Кміть, О. Ковальової, Ю. Колісник-Гуменюк, В. Корнацького, В. Кулініченко, О. Насінник та ін.

У виконаних упродовж останніх років дослідженнях розглядалася проблематика формування різних професійно важливих якостей і характеристик майбутніх медичних працівників: емпатійної культури (І. Кузнецова [4]), комунікативної культури (О. Уваркіна [12]), професійної культури (О. Наливайко [7]), професійної спрямованості (В. Галузяк, С. Тихолаз [1]), пізнавальної активності (Т. Темерівська [11]) та ін.

Водночас, огляд наукових джерел свідчить про недостатню увагу дослідників до проблеми формування професійної етики майбутніх медичних сестер у процесі їх підготовки в медичному коледжі. Окремі її аспекти лише побіжно розглядалися в контексті проблематики формування професійних цінностей майбутніх медсестер [5], формування готовності студентів медичних коледжів до комунікативної взаємодії у професійній діяльності [8], підготовки студентів медичних спеціальностей до професійної взаємодії засобами моделювання комунікативних ситуацій [13], організаційно-педагогічних умов виховної роботи в медичному коледжі [6]. Частково проблематика етико-деонтологічної підготовки розглядається в загальному контексті особистісно-професійного становлення майбутніх медичних працівників (Л. Дудікова [3], І. Сірак [9], К. Соцький [10] та ін.). Питання формування професійної етики майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки в медичному коледжі поки що не виступали предметом спеціального дослідження. Існує необхідність в науковому обґрунтуванні структури професійної етики майбутніх медичних сестер і визначенні педагогічних умов її цілеспрямованого формування.

Мета нашої статті полягає в представленні та аналізі результатів експериментальної перевірки педагогічних умов формування професійної етики майбутніх медичних сестер у процесі їхньої фахової підготовки.

Професійну етику медичної сестри ми розглядаємо як комплексну професійно важливу якість особистості, що інтегрує в собі засвоєні у процесі професіоналізації гуманістичні ціннісні орієнтації, професійно-етичні норми, деонтологічні принципи та моральні якості, які регулюють професійну діяльність і спілкування. Професійна етика майбутніх медичних сестер містить чотири взаємопов'язані компоненти: мотиваційно-ціннісний, що відображає сформованість професійно-етичної позиції та особистісного ставлення до цінностей професійної діяльності (гуманізму, милосердя і збереження життя та здоров'я пацієнтів); когнітивний, що характеризує компетентність майбутніх медичних сестер у галузі професійної етики, розуміння норм і принципів медичної деонтології; особистісний, представлений професійно важливими моральними якостями особистості, і діяльнісний, що знаходить вияв у сформованості практичних умінь налагоджувати конструктивні стосунки з суб'єктами лікувального процесу на основі норм і цінностей медичної етики та деонтології.

Узагальнення результатів аналізу психологічної і педагогічної літератури, констатувального етапу дослідження, сучасної практики підготовки медичних працівників, а також власного педагогічного досвіду дало змогу визначити комплекс педагогічних умов формування професійної етики майбутніх медичних сестер: створення і функціонування в медичному коледжі комплексної професійно орієнтованої виховної системи; забезпечення суб'єктної позиції студентів в освітньому процесі медичного коледжу; використання ціннісного потенціалу фахових дисциплін у процесі професійно-етичного самовизначення майбутніх медичних сестер; емоційно-інтелектуальне стимулювання особистісно-професійного становлення студентів засобами діалогічного спілкування. Експериментальна перевірка визначених педагогічних умов здійснювалася на базі Вінницького медичного коледжу імені акад. Д. К. Заболотного. Для експерименту було відібрано експериментальну і контрольну групи студентів з приблизно однаковим складом і вихідним рівнем сформованості професійної етики. Всього у формувальному експерименті взяв участь 221 студент (114 в експериментальній і 107 у контрольній групах). Формування професійної етики

майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки відбувалося за такими етапами: організаційно-мотиваційний, аналітико-діагностичний, комунікативно-діяльнісний, рефлексивно-оцінний.

Діагностика змін у сформованості професійної етики студентів контрольної і експериментальної груп здійснювалася за допомогою комплексу взаємодоповнюючих діагностичних методів і методик (бесід, анкетування, спостереження, тестування, експертного оцінювання, аналізу продуктів діяльності), які застосовувалися з урахуванням основних принципів педагогічної діагностики (цілеспрямованості, об'єктивності, адресності, доступності, процесуальності, єдності діагностування і формування, системності і безперервності) [1].

Оцінюючи вплив дослідно-експериментальної роботи на формування професійної етики майбутніх медсестер за когнітивним критерієм, ми проаналізували зміни в їхніх знаннях про основні етичні норми і принципи діяльності медичної сестри. З цією метою був використаний тест з основ медичної деонтології, який складався із завдань закритого типу, що передбачали вибір правильної відповіді із запропонованих варіантів. Аналіз отриманих даних свідчить, що протягом дослідно-експериментальної роботи відбулися позитивні зміни в розумінні студентами експериментальної групи сутності основних етичних норм і принципів діяльності медичної сестри. Якщо на початку формувального експерименту для багатьох студентів був властивий низький рівень деонтологічної компетентності (30%), поверхове розуміння етичних основ сестринської справи, то наприкінці кількість таких студентів зменшилася до 11%. Водночас збільшився відсоток студентів з високим (з 19% до 34%) і середнім (з 51% до 55%) рівнями обізнаності з етичними нормами і принципами діяльності медичної сестри. Завдяки впровадженню в освітній процес медичного коледжу визначених педагогічних умов знання студентів про морально-етичні основи майбутньої професійної діяльності набули більшої глибини, стали більш повними, ґрунтовними, точними, міцними, цілісними і системними. У студентів контрольної групи теж спостерігається позитивна тенденція підвищення якості знань з медичної деонтології, проте вона не досягає рівня статистичної значущості. Кількість студентів з високим рівнем деонтологічної компетентності зросла з 21% до 25%, з середнім – з 50% до 53%. Кількість студентів, які поверхово розуміють сутність принципів медичної деонтології, етичних норм професійної діяльності та спілкування медичної сестри, зменшилася з 29% до 22%.

Комплексну оцінку динаміки рівнів сформованості професійної етики майбутніх медичних сестер за когнітивним критерієм ми здійснювали за допомогою методу експертних оцінок. П'ятьом експертам, які безпосередньо взаємодіяли з студентами і спостерігали за особливостями їх особистісно-професійного становлення (викладачі, куратори груп), наприкінці експерименту було запропоновано за п'ятибальною шкалою оцінити рівень сформованості професійної етики студентів за такими показниками: обізнаність з етичними нормами професійного спілкування медиків; усвідомлення гуманізму як основного етичного принципу спрямованості особистості медичного працівника; знання у галузі професійного спілкування; уявлення про професійно важливі якості медичної сестри; розуміння значущості гуманістичної спрямованості у професійній етиці медичної сестри; гнучкість і критичність мислення у невідкладних медичних ситуаціях; вміння прогнозувати наслідки різних способів професійної поведінки.

Результати підсумкових експертних оцінок (2 зріз) порівнювалися з результатами вихідного експертного оцінювання (1 зріз) студентів контрольної й експериментальної груп, яке здійснювалося перед початком дослідно-експериментальної роботи. Під час першого зрізу в експериментальній і контрольній групах для більшості студентів властивий був середній і низький рівні сформованості професійної етики за когнітивним критерієм. Причому, обидві групи практично не відрізнялися за співвідношенням студентів з різними рівнями: відсоток студентів з низьким рівнем в експериментальній групі – 28%, у контрольній – 27%; з середнім рівнем в експериментальній групі – 51%, у контрольній групі – 53%; з високим рівнем в експериментальній групі – 21%, у контрольній – 20%. Після впровадження визначених педагогічних умов формування професійної етики майбутніх медичних сестер в експериментальній групі суттєво збільшився відсоток студентів з високим рівнем сформованості когнітивної складової зазначеної якості (з 21% до 33%), тоді як у контрольній групі цей показник збільшився лише з 20% до 24%. Середній рівень сформованості професійної етики за когнітивним критерієм під час підсумкового зрізу виявлено у 56% студентів експериментальної групи та у 54% студентів контрольної групи. Водночас в експериментальній групі, на відміну від контрольної, суттєво зменшилася кількість майбутніх медичних сестер з низьким рівнем засвоєння теоретичних основ професійної етики (з 28% до 11%). У контрольній групі кількість таких студентів зменшилася з 27% до 22%.

Аналізуючи результати формувального експерименту, ми звертали увагу також на динаміку змін у рівнях сформованості професійної етики майбутніх медичних сестер за мотиваційно-ціннісним критерієм. З цією метою використовувалася методика вивчення ціннісних орієнтацій М. Рокича. Методика передбачає пряме ранжирування двох списків цінностей: термінальних цінностей – основних цілей, які характеризують тривалу життєву перспективу особистості, те до чого вона прагне зараз і прагнучиме в майбутньому, та інструментальних цінностей – переконань у тому, що якийсь спосіб поведінки або властивість

особистості є більш придатними для досягнення певної життєвої мети. Студентам були пред'явлені два списки цінностей (по 18 у кожному) в алфавітному порядку (спочатку набір термінальних, а потім інструментальних цінностей). Після чого вони повинні були присвоїти всім цінностям ранговий номер з урахуванням їх значущості як принципів, якими вони керуються у своєму житті. Найбільший інтерес для нас становили ті цінності, які в ранговій ієрархії посіли перші шість позицій, а також ті, що увійшли до останньої шестірки, оскільки їх співвідношення точніше характеризує загальну спрямованість студентів.

Більшість студентів експериментальної групи як під час першого, так і під час другого зрізу на перше місце поставили термінальну цінність здоров'я (фізичного і психічного). Далі слідували такі термінальні цінності, як любов, щасливе сімейне життя, наявність хороших друзів. І потім вже називалися інші цінності (упевненість в собі, матеріально забезпечене життя, цікава робота, свобода, життєва мудрість та ін.). Можна стверджувати, що здоров'я, любов, щасливе сімейне життя і дружба є найбільш важливими життєвими цінностями студентів експериментальної групи. Причому, їх ієрархія не змінилася протягом дослідно-експериментальної роботи. Водночас варто звернути увагу на те, що в студентів експериментальної групи порівняно з першим зрізом підвищився рівень суб'єктивної значущості таких термінальних цінностей, як здоров'я, цікава робота, щастя інших людей, пізнання. Серед цінностей-засобів (інструментальних) під час першого зрізу лідирували такі, як освіченість, відповідальність, вихованість, життєрадісність, чесність, тверда воля. Менш значущими виявилися такі інструментальні цінності, як сміливість, акуратність, високі запити, непримиренність до недоліків. Порівняно з першим зрізом, під час підсумкового дослідження в студентів експериментальної групи підвищився рівень суб'єктивної значущості таких інструментальних цінностей, як відповідальність, вихованість, чесність, самоконтроль, терпимість і чуйність. Очевидно, такі зміни свідчать про посилення спрямованості майбутніх медичних сестер на визначальні у професійній етиці медичного працівника принципи гуманізму, толерантності і поваги до прав та інтересів пацієнтів.

У студентів контрольної групи під час першого зрізу виявлено таку ж ієрархію термінальних ціннісних орієнтацій, що й у студентів експериментальної групи: на першому місці знаходиться цінність здоров'я, далі розташовуються цінності любові, щасливого сімейного життя, хороших друзів. Найважливішими інструментальними цінностями студенти контрольної групи, які і експериментальної, під час першого зрізу назвали освіченість, відповідальність, вихованість, життєрадісність, чесність і волю. Однак, на відміну від експериментальної, в контрольній групі за час проведення дослідно-експериментальної роботи структура та суб'єктивна значущість термінальних і інструментальних цінностей практично не змінилася. Відмінності середніх рангів більшості термінальних і інструментальних цінностей між першим і другим зрізами мають порівняно незначний характер і не досягають статистичної значущості, за винятком цінностей цікавої роботи і суспільного визнання. Підвищення рівня суб'єктивної значущості вказаних термінальних цінностей можна пояснити загальним зростанням професійної зрілості студентів у процесі підготовки в медичному коледжі та посиленням їх спрямованості на професійну самореалізацію у майбутній практичній діяльності.

Окрім методики вивчення ціннісних орієнтацій Рокіча під час аналізу динаміки формування професійної етики майбутніх медичних сестер за мотиваційно-ціннісним критерієм ми застосовували також метод експертних оцінок. Якщо під час початкового зрізу високий рівень сформованості зазначеної якості було виявлено лише у 24% студентів, то на етапі завершення експерименту таких студентів стало 35%. Зріс також відсоток студентів з середнім рівнем сформованості професійної етики за мотиваційно-ціннісним критерієм – з 49% до 56%. Водночас суттєво зменшилося число майбутніх медичних сестер з низьким рівнем сформованості професійної етики за мотиваційно-ціннісним критерієм – з 27% до 9%. У контрольній групі також спостерігаються позитивні зрушення у рівнях сформованості мотиваційно-ціннісної складової професійної етики майбутніх медичних сестер: кількість студентів з високим рівнем збільшилася з 25% до 29%; кількість студентів з низьким рівнем зменшилася з 25% до 19%. Однак, у порівнянні з експериментальною групою, такі зміни мають менш виражений характер і не досягають рівня статистичної значущості.

Оцінюючи результати дослідно-експериментальної роботи, ми звертали увагу також на зміни в особистісному компоненті їх професійної етики, зокрема, у розвитку таких професійно важливих моральних якостей, як емпатія, толерантність і відповідальність. З цією метою використовувався опитувальник емоційної емпатії А. Меграбяна і М. Епштейна, методика визначення толерантних і інтолерантних установок особистості в сфері міжособистісного спілкування В. Бойко, методика діагностування рівня морально-етичної відповідальності особистості І. Тимошука. Отримані результати свідчать, що позитивні зрушення у розвитку емпатії відбулися як в експериментальній, так і контрольній групах, однак в останньому випадку вони мають менш виражений характер і не досягають рівня статистичної значущості. На відміну від контрольної, в експериментальній групі суттєво збільшилася кількість студентів з високим рівнем сформованості емоційного і поведінкового компонентів емпатії (з

25% до 34%), і водночас зменшився відсоток студентів з низьким рівнем розвитку цієї професійно важливої якості (з 20% до 9%).

Позитивна динаміка, хоча й менш виражена, спостерігається також у розвитку морально-етичної відповідальності майбутніх медичних сестер. Якщо на початку дослідно-експериментальної роботи студенти експериментальної і контрольної груп не відрізнялися за сформованістю цієї особистісної якості, то наприкінці співвідношення рівнів дещо змінилося. В експериментальній групі кількість студентів з високим рівнем морально-етичної відповідальності збільшилася з 32% до 37%, водночас зменшилася кількість студентів з низьким рівнем (з 10% до 3%). В контрольній групі зміни менш суттєві: відсоток студентів з високим рівнем збільшився з 31% до 33%, з низьким рівнем зменшився з 9% до 7%. Відчутні зміни відбулися також у розвитку комунікативної толерантності майбутніх медичних сестер. В експериментальній групі відсоток студентів з високим рівнем комунікативної толерантності збільшився з 37% до 44%, одночасно зменшилася кількість студентів з низьким рівнем розвитку цієї якості (з 16% до 7%). На відміну від цього, в контрольній групі зміни мають менш виражений характер і досягають рівня статистичної значущості.

З метою визначення динаміки сформованості професійної етики майбутніх медичних сестер за діяльнісним критерієм ми застосували метод аналізу конкретних ситуацій. Студентам було запропоновано письмово розв'язати складу в деонтологічному відношенні ситуацію: «Медична сестра повинна повідомити пацієнтові результати обстеження, які виявили в його організмі ракову пухлину. Пацієнт вважає, що у нього виразка шлунку. Як ознайомити хворого з тяжким діагнозом?». Аналіз запропонованих студентами способів розв'язання ситуації дав змогу визначити рівень володіння ними основними етико-деонтологічними принципами медичної діяльності, стратегіями і способами конструктивного спілкування медичної сестри з пацієнтами. Під час аналізу відповідей студентів зверталася увага на те, як часто вони у процесі вирішення складної ситуації апелювали до таких етико-деонтологічних принципів, як милосердя, гуманізм, відповідальність, ціннісне ставлення до людського життя, повага до особистості пацієнта, врахування його прав та інтересів, дотримання доктрини «інформованої згоди» тощо.

У процесі аналізу студентських текстів виділялися висловлювання і теми, що стосувалися таких етико-деонтологічних принципів, як: цінність людського життя і здоров'я; прийняття на себе відповідальності за стан здоров'я хворого; врахування позиції пацієнта (його прав, бажань, потреб, інтересів, думок); врахування позиції оточення пацієнта, інших учасників лікувального процесу. Залежно від повноти відображення у письмових текстах студентів основних етико-деонтологічних принципів визначався рівень сформованості діяльнісного компонента їх професійної етики. Представленість усіх чотирьох принципів у письмовому розв'язку студентом проблемної ситуації свідчила про його високий рівень оволодіння етико-деонтологічними основами медичної діяльності, що оцінювалося трьома балами. Представленість двох або трьох принципів розглядалася як свідчення середнього рівня володіння етико-деонтологічними основами медичної діяльності, що оцінювалося двома балами. Представленість у тексті лише одного принципу була свідченням низького рівня і оцінювалася 1 балом.

Перед проведенням дослідно-експериментальної роботи між студентами експериментальної і контрольної груп не було суттєвих відмінностей у рівнях володіння етико-деонтологічними принципами медичної діяльності: студентів з високим рівнем було 28% в експериментальній групі і 29% – у контрольній; з середнім рівнем – 49% і 50%; з низьким – 22% і 21%. Результати підсумкового діагностичного зрізу свідчать, що в експериментальній групі відбулися суттєві зміни у рівнях володіння студентами основними етико-деонтологічними принципами медичної діяльності: кількість студентів з високим рівнем збільшилася з 28% до 37%. На відміну від експериментальної, у контрольній групі кількість студентів з високим рівнем збільшилася з 29% лише до 31%, що не досягає рівня статистичної значущості. Варто звернути увагу також на те, що в експериментальній групі суттєво зменшився відсоток студентів з низьким рівнем володіння етико-деонтологічними принципами. Якщо на початку експерименту таких студентів було 22%, то наприкінці їх залишилося лише 8%. У контрольній групі теж зменшилася кількість студентів з низьким рівнем (з 21% до 17%), однак такі зміни мають порівняно незначний характер і не досягають рівня статистичної значущості. Цікаво, що як в експериментальній, так і в контрольній групах лише незначно збільшився відсоток студентів з середнім рівнем володіння основними етико-деонтологічними принципами медичної діяльності. Це можна пояснити тим, що в експериментальній групі збільшення кількості студентів з середнім рівнем компенсувалося за рахунок переходу значної частини студентів з середнім рівнем до категорії студентів з високим рівнем володіння етико-деонтологічними принципами. На відміну від цього, у контрольній групі така динаміка не виражена.

Висновки. Загалом аналіз результатів експерименту свідчить, що реалізація визначених педагогічних умов забезпечує структурну перебудову всіх компонентів професійної етики майбутніх медичних сестер (мотиваційно-ціннісного, когнітивного, особистісного і діяльнісного), що знаходить комплексний вияв у загальній позитивній динаміці рівнів її сформованості. За період проведення дослідно-експериментальної

роботи в експериментальній групі суттєво зменшився відсоток студентів з низьким (емпірично-інтуїтивним) (з 22% до 8%) і водночас суттєво підвищився з високим (ціннісно-рефлексивним) (з 28% до 38%) і середнім (нормативно-репродуктивним) (з 49% до 55%) рівнем сформованості професійної етики. Використання непараметричного критерію Вілкоксона засвідчило статистичну достовірність вказаних змін ($\alpha=0,05$). На відміну від експериментальної, у контрольній групі хоча й спостерігаються певні позитивні тенденції у формуванні професійної етики майбутніх медичних сестер, вони мають порівняно незначний характер і не досягають рівня статистичної значущості.

Проведене дослідження, звісно, не претендує на вичерпний розгляд усіх аспектів формування професійної етики майбутніх медичних сестер. Перспективи подальших досліджень полягають у з'ясуванні можливостей ефективного застосування нових інформаційних технологій у процесі етико-деонтологічної підготовки студентів медичного коледжу, вивченні та узагальненні зарубіжного досвіду формування професійної етики медичних працівників.

Література

1. Галузяк В. М. Педагогічна діагностика як система / В. М. Галузяк // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М.Коцюбинського. Серія: «Педагогіка і психологія». Випуск 55. – Вінниця, 2018. – С. 15-23.
2. Галузяк В. М. Розвиток професійної спрямованості студентів вищих медичних навчальних закладів: монографія / В. М. Галузяк, С.І. Тихолаз. – Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2016. – 228 с.
3. Дудікова Л. В. Формування готовності до професійного самовдосконалення у майбутніх лікарів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. / Л.В. Дудікова. – Вінниця, 2011. – 230 с.
4. Кузнецова І.В. Педагогічні умови формування емпатійної культури студентів вищих медичних навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Кузнецова Ірина Василівна ; Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. – Харків, 2005. – 20 с.
5. Куренкова К. М. Формування професійних цінностей майбутніх медсестер у процесі фахової підготовки: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / К. М. Куренкова. – Харків: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2009. – 253 с.
6. Мазепа Х. П. Організаційно-педагогічні умови виховної роботи в медичному коледжі : автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Мазепа Христина Петрівна ; Тернопільський держ. педагогічний ун-т ім. В. Гнатюка. – Т., 2001. – 20 с.
7. Наливайко О. Б. Формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів як педагогічна проблема / О. Б. Наливайко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2016. – Вип. 46. – С. 277-281.
8. Поплавська С. Д. Формування готовності студентів медичних коледжів до комунікативної взаємодії у професійній діяльності : автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Поплавська Світлана Дмитрівна ; Житомирський держ. ун-т ім. Івана Франка. – Житомир, 2009. – 20 с.
9. Сірак І. П. Формування готовності майбутніх медичних сестер до професійної самореалізації: дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / І. П. Сірак. – Вінниця, 2017. – 296 с.
10. Соцький К. О. Формування готовності майбутніх молодших медичних спеціалістів до професійного самовдосконалення: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / К. О. Соцький. – Хмельницький, 2016. – 314 с.
11. Темерівська Т. Г. Формування пізнавальної активності студентів медичного коледжу в процесі вивчення природничо-наукових дисциплін : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Т. Г. Темерівська; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В.Гнатюка. – Т., 2004. – 20 с.
12. Уваркіна О. В. Формування комунікативної культури студентів вищих медичних закладів освіти в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін : автореф. дис... канд. пед. наук.: 13.00.04 / Уваркіна Олена Василівна ; Ін-т вищ. освіти АПН України. – К., 2003. – 22 с.
13. Шигонська Н. В. Підготовка студентів медичних спеціальностей до професійної взаємодії засобами моделювання комунікативних ситуацій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Шигонська Наталя Вікторівна ; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. – Житомир, 2011. – 20 с.

References

1. Haluziak V. M. Pedagogichna diahnostyka yak systema / V. M. Haluziak // Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedagogichnoho universytetu imeni M.Kotsiubynskoho. Serii: «Pedagogika i psykholohiia». Vypusk 55. – Vinnytsia, 2018. – S. 15-23.
2. Haluziak V. M. Rozvytok profesiinoi spriamovanosti studentiv vyshchych medychnykh navchalnykh zakladiv: monohrafiia / V. M. Haluziak, S.I. Tykholaz. – Vinnytsia: TOV «Nilan LTD», 2016. – 228 s.
3. Dudikova L. V. Formuvannia hotovnosti do profesiinoho samovdoskonalennia u maibutnikh likariv: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. / L.V. Dudikova. – Vinnytsia, 2011. – 230 s.
4. Kuznetsova I.V. Pedagogichni umovy formuvannia empatiinoi kultury studentiv vyshchych medychnykh navchalnykh zakladiv : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Kuznetsova Iryna Vasylivna ; Kharkivskiy natsionalnyi pedagogichnyi universytet imeni H.S. Skovorody. – Kharkiv, 2005. – 20 s.
5. Kurenkova K. M. Formuvannia profesiinykh tsinnosti maibutnikh medsester u protsesi fakhovoi pidhotovky: dys... kand. ped. nauk: 13.00.04 / K. M. Kurenkova. – Kharkiv: Kharkivskiy natsionalnyi pedagogichnyi universytet imeni H. S. Skovorody, 2009. – 253 s.

6. Mazepa Kh. P. Orhanizatsiino-pedahohichni umovy vykhovnoi roboty v medychnomu koledzhi : avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.04 / Mazepa Khrystyna Petrivna ; Ternopilskiy derzh. pedahohichniy un-t im. V. Hnatiuka. – T., 2001. – 20 s.
7. Nalyvaiko O. B. Formuvannia profesiinoi kultury maibutnikh simeinykh likariv yak pedahohichna problema / O. B. Nalyvaiko // Suchasni informatsiini tekhnologii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy. – 2016. – Vyp. 46. – S. 277-281.
8. Poplavska S. D. Formuvannia hotovnosti studentiv medychnykh koledzhiv do komunikatyvnoi vzaiemodii u profesiinii diialnosti : avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.04 / Poplavska Svitlana Dmytrivna ; Zhytomyrskiy derzh. un-t im. Ivana Franka. – Zhytomyr, 2009. – 20 s.
9. Sirak I. P. Formuvannia hotovnosti maibutnikh medychnykh sester do profesiinoi samorealizatsii: dys... kand. ped. nauk : 13.00.04 / I. P. Sirak. – Vinnytsia, 2017. – 296 s.
10. Sotskyi K. O. Formuvannia hotovnosti maibutnikh molodshykh medychnykh spetsialistiv do profesiinoho samovdoskonalennia: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / K. O. Sotskyi. – Khmelnytskyi, 2016. – 314 s.
11. Temerivska T. H. Formuvannia piznavalnoi aktyvnosti studentiv medychnoho koledzhu v protsesi vyvchennia pryrodnycho-naukovykh dystsyplin : avtoref. dys... kand. ped. nauk : 13.00.04 / T. H. Temerivska; Ternop. nats. ped. un-t im. V. Hnatiuka. – T., 2004. – 20 c.
12. Uvarkina O. V. Formuvannia komunikatyvnoi kultury studentiv vyshchykh medychnykh zakladiv osvity v protsesi vyvchennia psykhologo-pedahohichnykh dystsyplin : avtoref. dys... kand. ped. nauk.: 13.00.04 / Uvarkina Olena Vasylivna ; In-t vyshch. osvity APN Ukrainy. – K., 2003. – 22 s.
13. Shyhonska N. V. Pidhotovka studentiv medychnykh spetsialnostei do profesiinoi vzaiemodii zasobamy modeliuвання komunikatyvnykh sytuatsii : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Shyhonska Natalia Viktorivna ; Zhytomyr. derzh. un-t im. I. Franka. – Zhytomyr, 2011. – 20 s.

УДК 373.041:04.77

DOI 10.31652/2415-7872-2019-58-55-63

ТЕРМІНОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ ІТ-СФЕРИ

О. С. Бойван

У статті акцентується увага на певних аспектах аналізу теоретичних методів формування професійно-термінологічної компетентності майбутніх фахівців ІТ-сфери та висвітленні особливості їх практичного застосування в навчальному процесі. Зазначено, що термінологічна компетентність є необхідною складовою та актуальним питанням сучасної професійної освіти для формування мовно-професійної культури майбутніх ІТ-фахівців. Запропоновано визначення термінологічної компетентності майбутніх фахівців ІТ-галузі як сформовану здатність влучно, доцільно й змістовно використовувати комп'ютерні терміни у процесі виконання своїх обов'язків, розуміти й створювати вузько-спеціалізовані висловлювання у різних ситуаціях професійного спілкування із влучним застосуванням фахової лексики, маючи за основу навчання у вищому навчальному закладі, та мотивуючи себе особистісною відповідальністю за обраний напрямок професійної діяльності.

Ключові слова: професійний і культурний простір, професійна мовна компетентність, термінологічна компетентність, сучасні інформаційні технології, мультимілінгвальна адаптація, ситуації професійного спілкування.

TERMINOLOGICAL COMPETENCE IN THE PROCESS OF STUDY OF FOREIGN LANGUAGE AS THE NECESSARY COMPOSITION OF THE PROFESSIONAL CULTURE OF FUTURE SPECIALISTS OF IT SPHERE

O. Boivan

The article is devoted to the problem of partial analyzing of some theoretical methods of the formation of professional competence in informational-communicational terminology and its practical using in educational process by the future specialists of IT-sphere. It is concerned that terminological competence is the urgent part and actual problem of modern technological education for creating language and professional culture for the future IT-specialists. The key definition of the terminological competence is given in the article. It is a formed ability to use properly in practice the professional vocab of the informational-communicational technologies for IT-sphere. Using the informational-communicational technologies the students can enlarge their individual outlook with the help of different Internet resources.

Key words: professional and cultural space, professional language competence, terminological competence, modern informational-communicational technologies, multilingual adaptation, situations of professional communication.